EURASIAN RESEARCH INSTITUTE
e-bulletin
Analysis
02.11.2026 № 386

TDT'de Yeni Dönem: Ankara Zirvesi ve Kurumsal Derinleşme

Doç. Dr. Suat BEYLUR
Avrasya Araştırma Enstitüsü, Kazakistan

Türk Devletleri Teşkilatı'nın (TDT) 13. Zirvesi, "Türk Yüzyılı: Dilde, Fikirde, İşte Birlik" temasıyla 30 Ekim 2026 tarihinde Ankara'da gerçekleştirildi. Dönem başkanlığının Azerbaycan'dan Türkiye'ye devredildiği zirve öncesinde, 29 Ekim'de Beştepe'de Türk dünyasının ortak tarihi ve kültürel mirasını, geleneksel mimarisini ve Orhun Yazıtları gibi medeniyet sembollerini bir araya getiren Türk Devletleri Medeniyet Parkı'nın açılışı da yapıldı. İsmail Gaspıralı'nın "Dilde, Fikirde, İşte Birlik" ülküsünden hareketle belirlenen zirve teması, Türk dünyasının ortak tarih ve kültürel mirasını, karşılıklı anlaşılabilirliği güçlendiren, siyasi ve kurumsal eş güdümü geliştiren ve ortak hedefleri somut iş birliğine dönüştüren bir anlayışla geleceğe taşıma iradesini ortaya koyması bakımından özel bir anlam ve önem taşımaktadır (İletişim Başkanlığı, 2026a).

Bilindiği üzere TDT, 2021 İstanbul Zirvesi'nde kabul edilen Türk Dünyası 2040 Vizyonu doğrultusunda faaliyet alanlarını her yıl aşamalı biçimde genişletmektedir. Bir önceki yıl, Azerbaycan'ın dönem başkanlığında gerçekleştirilen Gebele Zirvesi'nde bölgesel barış ve güvenlik öne çıkarken ulaştırma, enerji ve üçüncü taraflarla iş birliğini öngören TDT+ formatı da gündemde yer almıştır. Ankara Zirvesi'nde ise önceki yıllarda oluşturulan kurumsal ve sektörel birikimin uygulamaya aktarılması, çalışma alanlarının eş güdümü ve somut sonuç üretme kapasitesinin artırılması üzerinde durulmuştur (TDT, 2025; 2026a).

Ankara'da kabul edilen 163 maddelik bildiri, siyasi ve güvenlik iş birliğinden ticaret, yatırım, ulaştırma ve enerjiye; dijital dönüşümden eğitim, kültür ve halklar arası ilişkilere uzanan geniş bir çerçeve ortaya koymaktadır. Savunma sanayisinde ortak eğitim, biyogüvenlik, uzay teknolojileri, yapay zeka yönetişimi, aile ve nüfus politikaları ile sporcu hareketliliğine yönelik girişimlerin belirginleşmesi ayrıca dikkat çeken başlıklar arasında gösterilebilir. Bununla birlikte yeni başlıkların açılması kadar önceki kararların gerçekleştirilme düzeyi ve mevcut mekanizmaların etkinliğinin de önümüzdeki dönemde dikkatle ele alınacağı düşünülmektedir (TDT, 2026a; AA, 2026).

İmza altına alınan Ankara Bildirisinde öncekilerde olduğu gibi egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygı yinelenmiş; 2027–2031 TDT Stratejisi'nin tamamlanması ve stratejik ortaklık, ebedi dostluk ve kardeşlik antlaşması taslağının ilerletilmesi teşvik edilmiştir. Türkiye'de TDT Savunma Sanayisi Koleji kurulması imkanının araştırılması, Siber Güvenlik Konseyi ve Suçla Mücadele Konseyi girişimlerinin geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Gazze, Suriye, Afganistan ve Kıbrıs konularında ortak diplomatik ilkeler kayda geçirilmiş; uluslararası kuruluşlarla ilişkilerin güçlendirilmesi ve TDT+ mekanizmasının daha etkin kullanılması desteklenmiştir. Bu çerçeve, üyelerin farklı dış politika önceliklerini gözeten esnek ve çok taraflı iş birliği anlayışını da gerekli kılmaktadır (TDT, 2026a).

Ekonomik ve sektörel iş birliği kapsamında, Hazar Geçişli Orta Koridor başta olmak üzere Bakü–Tiflis–Kars, Zengezur ve Çin–Kırgızistan–Özbekistan demir yolu bağlantılarının geliştirilmesi öncelikli gündem maddeleri arasında yer almıştır. Ulaştırma altyapısının güçlendirilmesinin yanı sıra sınır ve gümrük işlemlerinin sadeleştirilmesi, elektronik belgelerin karşılıklı tanınması ve lojistik süreçlerin uyumlaştırılması yoluyla ticaretin kolaylaştırılması hedeflenmiştir. Bu çerçevede Hazar geçişli fiber optik hat ve üretimi tamamlanan TDT-SAT küp uydusu gibi projeler, dijital bağlantısallık ve ileri teknolojiler alanındaki iş birliğinin somut örneklerini oluşturmuştur. Enerji alanında ise yeşil enerji koridorlarının geliştirilmesi ve kritik minerallerin değerlendirilmesine yönelik ortak girişimler öne çıkmıştır. Bütün bu alanlarda Türk Yatırım Fonu'nun daha etkin kullanılması, ulaştırma, enerji ve teknoloji odaklı iş birliklerinin ortak yatırımlarla desteklenmesi ve ekonomik bütünleşmenin derinleştirilmesi bakımından önem taşımaktadır (TDT, 2026a).

Kültürel ve beşeri iş birliğinde, Birinci Türkoloji Kurultayı'nın yüzüncü yılına denk gelen Ankara Zirvesi'nde, ortak Türk alfabesinin yaygınlaştırılması ve Türk halkları arasındaki dilsel yakınlaşmanın güçlendirilmesi özel bir anlam kazanmıştır. Bu doğrultuda ortak alfabenin bilimsel ve edebi yayınlarda kullanımının artırılması, Türk dilleri üzerine çalışmaların dijital teknolojilerle desteklenmesi ve eğitim ile akademik hareketliliğin geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Kültürel etkileşimin daha geniş toplumsal kesimlere yayılması amacıyla ortak müze kartı, turizm, gençlik ve spor alanlarında iş birliğinin geliştirilmesi teşvik edilmiştir. Bunun yanında, Türkiye tarafından daha önce denen TDT üyesi ülkelerin vatandaşları için uluslararası havalimanlarında özel yolcu geçiş şeritleri oluşturulması imkanının değerlendirilmesi, halklar arası hareketliliğin kolaylaştırılması bakımından dikkat çekici girişimlerden biri olmuştur. Böylece ortak dil ve kültür temelindeki yakınlaşmanın, eğitimden turizme ve seyahat kolaylıklarına kadar uzanan somut uygulamalarla desteklenmesine yönelik bir yaklaşım ortaya konulmuştur (TDT, 2026a).

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, zirve temasını karşılıklı anlaşılabilirlik, müşterek strateji ve kararların uygulamaya geçirilmesi ekseninde değerlendirmiş; ortak Türk dili modeli, dijital ticaret, siber güvenlik ve seyahat kolaylıklarını öncelikler arasında belirtmiştir. Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım-Jomart Tokayev, çok sayıdaki iş birliği alanındaki görev tekrarlarının azaltılmasına, anlaşmaların uygulanmasına ve Daimi Temsilciler Konseyi'nin oluşturulmasına dikkat çekmiştir. Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev, "Türk Dünyası–100" yatırım programını, ortak lojistik merkezlerini ve üçüncü ülkelerle sektörel TDT+ iş birliğini önermiş; Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Japarov enerji ve ulaştırma projelerinin geliştirilmesi üzerinde durmuştur (İletişim Başkanlığı, 2026a; Akorda, 2026; Özbekistan Cumhurbaşkanlığı, 2026). Kırgızistan ve Türkmenistan devlet başkanları turizm, ulaştırma ve yatırım imkanlarının geliştirilmesine vurgu yaparken, gözlemci üye Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) devlet başkanı ise KKTC'nin, Türk dünyasının ayrılmaz bir parçası olduğunun altını çizmiştir.

Türkiye'nin dönem başkanlığında öncelikli beklentilerden biri, TDT'nin giderek genişleyen faaliyet alanlarının uygulanabilir, ölçülebilir ve sürdürülebilir programlar çerçevesinde yeniden yapılandırılmasıdır. Bu doğrultuda Sekretaryanın uzman personel ve teknik kapasitesinin güçlendirilmesi; TÜRKSOY, Türk Akademisi ve Türk Kültür ve Mirası Vakfı gibi kuruluşların görev, yetki ve sorumluluklarının daha açık biçimde tanımlanarak kurumsal mükerrerliklerin azaltılması, kaynakların etkin ve verimli kullanılması ve kurumlar arası eş güdümün geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra güvenilir ve karşılaştırılabilir ortak istatistiklerin oluşturulması, faaliyetlerin ve alınan kararların uygulanma süreçlerini düzenli biçimde izleyen raporlama ve değerlendirme mekanizmalarının geliştirilmesi teşkilatın kurumsal etkinliğini ve politika üretme kapasitesini güçlendirecektir. Özellikle yatırım, ulaştırma, enerji ve dijitalleşme alanlarındaki ortak projelerin finansman kaynakları, uygulama takvimleri ve sorumlu kuruluşlar bakımından somutlaştırılması, yalnızca Türkiye'nin dönem başkanlığının değil, TDT'nin genel kurumsal performansının ve uzun vadeli hedeflerine ulaşma kapasitesinin de temel göstergelerinden biri olacaktır.

Diğer taraftan TDT'nin kurumsal düzeyde kaydettiği ilerlemenin toplumsal zeminde kalıcı bir karşılık bulabilmesi, ortak tarih ve kültürün birleştirici mirasının ötesinde, Türk halklarının birbirlerini daha iyi anlayabildiği ve doğrudan iletişim kurabildiği bir etkileşim ortamının geliştirilmesine bağlıdır. Dolayısıyla ortak alfabe çalışmalarının karşılıklı dil öğretimi, akademik değişim, yayıncılık, medya iş birliği ve dijital çeviri teknolojileriyle desteklenmesi önem arz etmektedir. Kamu kurumlarından üniversitelere, sivil toplum kuruluşlarından medya organlarına uzanan sürekli iletişim kanallarının tesis edilmesi ise ortak bir kamuoyu bilincinin oluşmasına ve kurumsal iş birliğinin daha geniş bir toplumsal tabana yayılmasına katkı sağlayacaktır. Zirve öncesinde Türk devletlerinin başkentlerinde, zirve sırasında ise Ankara'da gerçekleştirilen Türk Dünyası Diyalogları etkinliği, bu yöndeki arayışların güncel ve anlamlı örneklerinden birini oluşturmuştur (İletişim Başkanlığı, 2026b).

Zirvede Özbekistan'ın adayı Mirvahid Azimov'un Genel Sekreterliğe atanması, teşkilatın kurumsal gelişimi bakımından önemli bir adım olmuştur. Azimov'un daha önce TDT Genel Sekreter Yardımcılığı ve Özbekistan Dışişleri Bakan Yardımcılığı görevlerinde bulunması, teşkilatın giderek genişleyen faaliyet alanlarının eş güdümü açısından değerli bir deneyim sunmaktadır.

Diğer taraftan, önceki zirvelerden farklı olarak Türkmenistan'ın Cumhurbaşkanı Serdar Berdimuhamedov düzeyinde temsil edilmesi ve KKTC'nin cumhurbaşkanı düzeyindeki katılımını sürdürmesi önem taşırken, bir diğer gözlemci üye olan Macaristan, yeni hükümetin dış politika önceliklerinin yeniden şekillendiği bir dönemde ortak aile fotoğrafında yer almamıştır. Teşkilatın kuruluşundan bugüne kurumsal gelişimine önemli katkılarda bulunan, aynı zamanda dönem başkanlığını Türkiye'ye devreden Azerbaycan'ın zirvede devlet başkanı düzeyinde temsil edilmemesi, açıklanan program ve takvim gerekçeleri çerçevesinde anlaşılabilir olmakla birlikte, dönem başkanlığının devri gibi siyasi ve sembolik anlamı yüksek bir buluşmanın bütünlüğüne gölge düşürdüğü yönünde bazı değerlendirmelere de zemin hazırlamıştır. Bununla birlikte, Türk devletleri arasındaki ilişkilerin temelini oluşturan köklü kardeşlik bağları, karşılıklı güven ve ortak gelecek iradesi, münferit gelişmelerin ve dönemsel farklılıkların ötesinde, tarihsel derinliği ve sürekliliği olan güçlü bir dayanışma zeminine dayanmaktadır. Bu bakımdan, Ankara'daki buluşmada eksik kalan aile fotoğrafının önümüzdeki dönemde gerçekleştirilecek müşterek girişimlerle tamamlanması, Türk devletleri arasındaki dayanışmanın pekiştirilmesine ve ortak çıkarlar temelinde geliştirilen iş birliğinin bütün tarafların yararına olacak şekilde derinleştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

Akorda (2026, 30 Ekim). *Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev, Türk Devletleri Teşkilatı'nın 13. Zirvesi'nde konuştu.* Alınan yer: https://akorda.kz/en/kassym-jomart-tokayev-addresses-the-13th-summit-of-the-organization-of-turkic-states-319348. Erişim tarihi: 31.10.2026.

Anadolu Ajansı (AA) (2026, 30 Ekim). *Türk Devletleri Teşkilatı 13. Zirvesi Ankara Bildirisi yayımlandı.* Alınan yer: https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turk-devletleri-teskilati-13-zirvesi-ankara-bildirisi-yayimlandi/4106522. Erişim tarihi: 31.10.2026.

İletişim Başkanlığı (2026a, 30 Ekim). *Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları Konseyi 13. Zirvesi'nde konuştu.* Alınan yer: https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-turk-devletleri-teskilati-devlet-baskanlari-konseyi-13-zirvesinde-konustu. Erişim tarihi: 31.10.2026.

İletişim Başkanlığı (2026b, 30 Ekim). *Türk Dünyası Diyalog Forumu'nun ilk günü tamamlandı.* Alınan yer: https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/turk-dunyasi-diyalog-forumunun-ilk-gunu-tamamlandi-30-10-26. Erişim tarihi: 31.10.2026.

Özbekistan Cumhurbaşkanlığı (2026, 30 Ekim). *Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev'in Türk Devletleri Teşkilatı Zirvesi'nde yaptığı konuşma.* Alınan yer: https://www.president.uz/en/lists/view/9800. Erişim tarihi: 31.10.2026.

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) (2025, 7 Ekim). *Türk Devletleri Teşkilatı 12. Zirvesi Gebele Bildirisi.* Alınan yer: https://turkicstates.org/u/gebele-bildirisi.pdf. Erişim tarihi: 31.10.2026.

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) (2026a, 30 Ekim). *Türk Devletleri Teşkilatı 13. Zirvesi Ankara Bildirisi.* Alınan yer: https://turkicstates.org/en/news/ankara-declaration-of-the-13th-summit-of-the-organization-of-turkic-states. Erişim tarihi: 31.10.2026.

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) (2026b, 30 Ekim). *Türk Devletleri Teşkilatı'nın yeni Genel Sekreteri, Ankara'da düzenlenen 13. Zirve'de atandı.* Alınan yer: https://turkicstates.org/en/news/new-secretary-general-of-the-organization-of-turkic-states-appointed-at-the-13th-summit-in-ankara. Erişim tarihi: 31.10.2026.